

KUVAT NETTIIN! -KUVA-ANALYYSIHARJOITUS

Kuva-analyysiharjoitus käsittelee kuvien julkaisemista netissä ja se on tarkoitettu käsiteltäväksi 4.-6.-luokkalaisten oppilaiden kanssa. Harkinnan mukaan sitä voi käyttää myös nuorempien ja vanhempien oppilaiden kanssa. Tehtävään kuuluvat kuvat on julkaistu Oppilaille-osiossa.

Kuvien yhteydessä ei ole selittäviä tekstejä. Tarkoitus on, että oppilaat voivat vapaasti oivaltaa kuvien tapahtumat ja pohtia niihin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Opettaja voi esimerkiksi alla olevien tehtäväkuvausten yhteydessä olevien kysymysten avulla johdatella keskustelua tehtävien teemaan.

Vaikka tämän tehtäväsarjan kuvanjulkaisutilanteisiin liittyy pohdittavia eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, ei kuvien julkaiseminen netissä yleensä ole negatiivinen asia. Monet lapset ja nuoret saavat sitä kautta iloa ja positiivisia kokemuksia. Internet mahdollistaa monenlaisen positiivisen itseilmaisun ja areenoita oman luovuuden esittelemiseen on lukuisia. Esimerkiksi itse otetut luonto- ja lemmikkikuvat ovat hyviä kuvien julkaisemisen harjoitteluun, sillä niissä ei ole vaaraa oman tai toisten yksityisyyden loukkaamisesta tai tekijänoikeusrikkomuksesta.

Tehtävä 1: Itsestä ja kavereista otettujen kuvien julkaiseminen

Pelleilykuvan ottaminen itsestä ja kavereista sekä julkaiseminen netissä on sinänsä harmitonta. Kuva on henkilötieto, jota julkaistessa on hyvä kuitenkin kiinnittää huomiota muutamiin asioihin:

- Miksi kuvan henkilöt laittaisivat juuri tämän kuvan nettiin? Mitä he haluavat viestiä kuvalla?
- Millaisen mielikuvan kuvassa olevista pojista voi saada tämän valokuvan perusteella?
- Mitä on tapahtunut juuri ennen kuvan ottamista? Entä mitä tapahtuu kuvan ottamisen jälkeen?
- Mitä jos kuvan näkee sellainen henkilö, jolle lapsi tai nuori haluaa antaa hyvän kuvan itsestään (esim. vanhemmat, sukulaiset, kaverin vanhemmat tai opettaja)?
- Miltä kavereista tuntuu hölmön kuvan julkaisu?
- Mitä jos pojilla olisi kuvassa käsissään sellaista, mikä ei kuulu alaikäisille esim. tupakkaa tai alkoholia?
- Onko kuvassa näkyviltä ihmisiltä pyydetty lupa kuvan julkaisuun? Alle 18-vuotiaiden kuvan julkaisuun lupa täytyy pyytää tämän huoltajalta. Lisätietoja löytyy mm. Tietosuojavaltuutetun Hyvä tietää -esitteestä <http://www.tietosuoja.fi/uploads/owsm2brne42.rtf>
- Mitä kuva paljastaa kuvassa esiintyvistä pojista? Kuvassa voi näkyä sellaisia asioita, jotka kertovat kuvatusta enemmän kuin kuvassa näkyvät henkilöt haluaisivat itsestään kertoa julkisesti: taustalla näkyvä koulun nimi, katukyltti, auton rekisterikilpi jne. Näiden tietojen avulla kuvassa näkyvät ihmiset on helpompi tunnistaa ja paikantaa - myös vääriin tarkoituksiin.
- Miten netissä julkaistun kuvan julkaisuutta voi itse rajoittaa? Näennäisesti se on mahdollista sivustojen yksityisyysasetuksilla. Käytännössä ei, sillä henkilö, jolla on lupa kuvan katsomiseen saattaakin levittää sitä eteenpäin. Yksityisyysasetukset ovat mm. nettiyhteisössä valittavia rajoituksia sille, ketkä pääsevät näkemään profiilissa julkaistuja tietoja ja kuvia: esim. kaikki, vain kaverit, vain tietyt kaverit.

Lisätietoja yksityisyyden suojasta:

Tietoturvakoulussa

<http://www.tietoturvakoulu.fi/vanhemmille/turvaaitesiverkossa/lastenhenkilotiedotnetissa.html>

Tietosuoja turvaa oikeutesi <http://www.tietosuoja.fi/15938.htm>

MLL:n Nuorten netti http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/viisaasti_verkossa/suojaa_itsesi/

Tehtävä 2: Kuvalla kiusaaminen

Kuvasarjassa poika kiusaa toista poikaa istumalla tämän repun päällä. Tyttö kuvaa kiusaamistilannetta kännykkäkameralla. Toisessa kuvassa kiusaamistilanteesta otettu kuva on julkaistu netissä, mistä myös muut pääsevät näkemään kiusaamistilanteen ja jatkamaan kiusaamista.

Tehtävän tavoitteena on pohtia koulukiusaamisen ja nettikiusaamisen yhteyttä sekä nettikiusaamisen erityispiirteitä. Tehtävässä kuvataan yleistä tapaa jatkaa konkreettista koulussa tai muualla tapahtunutta kiusaamista netissä kiusaamistilanteesta otetulla kuvalla tai videolla, joka saattaa levitä todella laajalle.

Pohdittavaksi:

- Mitä kuvissa tapahtuu?
- Mitä nettikiusaaminen on? Millaisiin kiusaamistapauksiin olette törmänneet?
- Kuka voi nähdä netissä julkaistun kiusaamiskuvan?
- Miltä kiusatusta tuntuu kuvien tilanteissa? Mitä hän voi tehdä kuvien tilanteissa?
- Arvioikaa, miten kuva voi päätyä netin kautta myös sellaisten ihmisten nähtäväksi, joille sitä ei alun perin tarkoitettu?
- Mitä seuraamuksia kurjan kuvan julkaisemisesta netissä voi olla kuvan julkaisijalle tai kuvassa olevalle/oleville henkilöille. Entä kuinka kiusaamistilanteisiin tulisi puuttua?
- Pohtikaa, milloin kiusaaminen netissä on rikos ja miksi? Mitä sellaisissa tapauksissa voi tehdä?
- Mitä tekisit, jos löytäisit itsestäsi vastaavan kuvan netistä?

Lisää nettikiusaamisesta:

Tietoturvakoulussa

<http://www.tietoturvakoulu.fi/opettajille/kayttaytyminenverkossa/nettikiusaaminen.html>

MLL:n sivuilla <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/>

MLL:n Nuorten netissä

http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/viisaasti_verkossa/ilkeita_viesteja_ja_torkeita_kuv/

Tehtävä 3: Itseilmaisuus ja tekijänoikeudet

Kuvasarjassa tyttö julkaisee netissä ottamansa kuvan, jonka joku toinen lähettää omissa nimissään valokuvakilpailuun. Tehtävässä on tarkoituksena pohtia netin mahdollisuuksia omien taitojen esittelyyn ja tekijänoikeuksia kuvan tekijänoikeuksien omistajan näkökulmasta kuvattuna. Vaikka kuvasarja päättyy tekijänoikeuksien rikkomiseen, on perustilanne kuitenkin positiivinen: kuvia voi hyvin julkaista netissä, kunhan muistaa tietyt asiat.

Tekijänoikeudet ovat aikuisillekin hankala asia. Netissä pätevät samat tekijänoikeuslait kuin muuallakin. Hyvä peruskuvauus tekijänoikeuksista löytyy esim. www.tsilt.fi -sivustolta.

Pohdittavaksi:

- Millaisia kuvia olette julkaisseet netissä? Millaisia positiivisia kokemuksia teillä on kuvien julkaisusta?
- Millaisia kuvia netissä kannattaa julkaista?
- Mitä erilaisia palveluja tiedät, joissa kuvia voi julkaista?
- Onko tytöllä oikeus julkaista ottamansa kuvan netissä?
- Miten netissä julkaistun kuvan julkaisuutta voi itse rajata? Miten eri palveluissa olevia yksityisyysasetuksia kannattaa käyttää?
- Millaisissa tilanteissa muilla lupa käyttää netistä löydettyä kuvaa ja milloin ei?
- Miltä työstä tuntuu nähdä itse ottamansa kuva jonkun toisen nimissä valokuvakilpailussa?
- Mitä tekijänoikeus tarkoittaa?
- Kuinka pitkään tekijänoikeus itse otettuun valokuvaan on voimassa?
- Millaisia seuraamuksia tekijänoikeuden rikkomisesta saattaa koitua?

Lisätietoa tekijänoikeudesta ja netistä opettajille:

Tietoturvakoulussa <http://www.tietoturvakoulu.fi/opettajille/kayttaytyminenverkossa.html>

Piraattitehdas ja tekijänoikeuksien oppimateriaaleja <http://www.tekijanoikeus.fi/>

Tietoa ja tehtäviä <http://www.edu.fi/virtuaalikoulu/lahteesiin/>

Runsaasti tietoa tekijänoikeuksista ja internet-piratismista <http://www.antipiracy.fi>
Kouluopetukseen liittyvistä tekijänoikeuksista <http://www.kopiraitti.fi/>
Usein kysyttyä kuvien tekijänoikeuksista <http://www.kuvasto.fi/index.php?cat=3&lang=fi>
Creative commons -lisenssistä <http://creativecommons.fi/hae/lisensseista>

Lisää tehtäviä kuvien julkaisemisesta netissä:

Kuvien julkaisua netissä on pohdittu myös Solmuja ja sattumuksia -animaatiotarinnassa, joka soveltuu parhaiten 6.-9.-luokkalaisille. <http://www.tietoturvakoulu.fi/oppilaille/tarinat.html>

Myös esi- ja alkuopetukseen suunnitellussa Hiiripiiri-aineistossa on monia kuvaamiseen ja kuvien julkaisemiseen liittyviä tehtäviä, esimerkiksi:

Naamataulu

http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/hiiripiiri/tehtavalaari/riihi3/Naamataulu_Riihi3.pdf

Ota kuva, onko lupa

http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/hiiripiiri/tehtavalaari/riihi3/Otakuvaonkolupa_Riihi3.pdf

Reportteri

http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/hiiripiiri/tehtavalaari/riihi3/Reportteri_Riihi3.pdf